ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุโสดและไม่โสดในประเทศไทย

ผู้วิจัย ศิริพร เกื้อกูลนุรักษ์

ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

กฤตยา อาชวนิจกุล, วท.บ.,ว.บ.,กศ.ม.,Ph.D.

วรชัย ทองไทย, ศ.บ.,M.A.,Ph.D.

วันที่สำเร็จการศึกษา 4 มิถุนายน พ.ศ.2540

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาลักษณะทั่วไปด้านประชากร ครัวเรือน และถิ่นที่อยู่อาศัย ของผู้สูงอายุโสด ผู้สูงอายุที่มีคู่สมรส ผู้สูงอายุหม้าย/หย่า/แยก และศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจระหว่างผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประเทศไทย (สำรวจแรงงาน) พ.ศ.2537 รอบที่ 3 นำมาทำการคัดเลือกข้อมูลเฉพาะผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งหมด ซึ่งเป็นตัวอย่างผู้สูงอายุทั่วประเทศ ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 18,387 ราย ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ตารางไขว้ (Crosstabulation) และการวิเคราะห์ถดถอยโลจิท (Logistic Regression Analysis)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในปีพ.ศ.2537 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุอยู่ประมาณ 4 ล้านคนเศษ ประกอบด้วยผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสมากที่สุด (ร้อยละ 60) รองลงมาคือ ผู้สูงอายุหม้าย/หย่า/แยก (ร้อยละ 38) และผู้สูงอายุโสด (ร้อยละ 2) โดยผู้สูงอายุในแต่ละสถานภาพสมรสมีลักษณะทางด้านประชากร ครัวเรือน และถิ่นที่อยู่อาศัย ดังนี้

ผู้สูงอายุโสด ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุหญิงโสด มีอายุอยู่ในช่วง 60-64 ปี จบการศึกษาประถมศึกษา เป็นหัวหน้าครัวเรือน อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 2-5 คน อาศัยอยู่ในชนบทและอยู่ในภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) มากที่สุด

ผู้สูงอายุที่มีคู่สมรส ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุชาย มีอายุอยู่ในช่วง 60-64 ปี จบการศึกษาประถมศึกษา เป็นหัวหน้าครัวเรือน อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 2-5 คน อาศัยอยู่ในชนบทและอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด

ผู้สูงอายุหม้าย/หย่า/แยก ประกอบด้วยผู้สูงอายุหญิงมากกว่าผู้สูงอายุชาย เกินกว่าครึ่งมีอายุ 70 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นหัวหน้าครัวเรือน อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 2-5 คน อาศัยอยู่ในเขตชนบท และอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด

การศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจระหว่างผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมผู้สูงอายุไทยทำงานเชิงเศรษฐกิจร้อยละ 36 ผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสมีอัตราการทำงานเชิงเศรษฐกิจสูงกว่าผู้สูงอายุสถานภาพสมรสอื่น ผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจทุกสถานภาพสมรสมีลักษณะไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ลักษณะด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและภาคที่อยู่อาศัย กล่าวคือ ผู้สูงอายุทุกสถานภาพสมรสที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุชายทำงานเชิงเศรษฐกิจสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง ผู้สูงอายุในกลุ่มอายุ 60-64 ปีทำงานเชิงเศรษฐกิจสูงที่สุด ผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนใหญ่จบการศึกษาประถมศึกษา เป็นหัวหน้าครัวเรือน และอยู่ในเขตชนบท ผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสอยู่ในครัวเรือน 2-5 คนและผู้สูงอายุไม่มีคู่สมรสที่อยู่ตามลำพังคนเดียวทำงานเชิงเศรษฐกิจสูงที่สุด ผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสและผู้สูงอายุหม้าย/หย่า/แยกที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำงานเชิงเศรษฐกิจสูงที่สุด ส่วนผู้สูงอายุโสดที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ทำงานเชิงเศรษฐกิจสูงกว่าการอยู่อาศัยในภาคอื่น ผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจในทุกสถานภาพสมรสประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรมากที่สุด โดยมีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ที่ทำงานส่วนตัวมากที่สุด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจทุกสถานภาพสมรส ให้เหตุผลสำคัญที่หยุดทำงานเชิงเศรษฐกิจได้แก่ เพราะความชรา

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยมีปัจจัยที่นำเข้ามาศึกษา 3 กลุ่มปัจจัยคือ ปัจจัยด้านประชากร ครัวเรือน และถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า ปัจจัยทุกตัวมีอิทธิพลต่อการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะตัวแปรสถานภาพสมรสมีอิทธิพลทางลบต่อการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสเป็นโสดมีแนวโน้มที่จะทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุสถานภาพสมรสอื่น โดยแบบจำลองการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถอธิบายความผันแปรการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 75